

Gayemiz, millî ve insani kültüre hizmetdir.

İhtiyarı ve mecburi işsizlik

Çalışmaya ihtiyaç duymayanlarla çalışmak isteyip de iş bulamayanlar..

HAFTALIK

Kültür ve Aktüelit dergisi

17 Nisan 1946

ÇARŞAMBA

BU SAYIDA

Sabahattin Ali

Bübrek

Vaşik Balkış

Fransız Demokrasisi

Behcet Atılgan

D. F. Programında bir ilim

İtatisi

Doğan Ruşenay

Haftanın Hicvi

Rasih Nuri İleri

Sosyal Sınıflar

M. Börklüce

Delfren Adam

Helvacıoğlu

Sovyetler Birliği'nde Eğitim ve
Öğretim.

Rifat İlgaç: Şiir

Fethi Güray: Şiir

ve

Büyük Demokratlar

Demokrat Sanatkarlar

Ruzvettin ölümlü yıl dönümü

Balkanlılar — Gerekler

Kültür Haberleri

Haftanın Kranolojisi

Küçük Ansiklopedi

SAYI

13

20 Kuruş

Bu tezatlar içinde bocalayan cemiyetimi sallantıdan kurtarıp millî ve müstererek refah makinesini ayarlamak ve doğru dürüst işletmek gerektir.

Avukat

ESAT ADIL

İktisadi hayat beraberliği, yani millet içinde yaşamının vatandaşlara temin etmesi gereken «refahta beraberlik» demokrat ve modern millet methumunun temel taşıdır.

Gerçek demokrasinin iktisadi karakterini tayin eden bu «beraberlik» unsurunun «müsavilik» prensibine değil içtimai «adalet» prensibine dayanması gerektir. Bir milletin iktisadi hayat beraberliğindeneki içtimai adalet ölçüsü: her terdin kendi zekâ, kabiliyet ve emeğini müsavi şanslar ve şartlar altında tamamile serbest olarak kullanıp tecrübe edebilmesi demektir.

Eğer iktisadi, içtimai ve siyasi bütün imkânlar ve vasıtalar milletin bütün fertleri için tamamile serbest ve açık tutulmazsa, fertlerin bir kısmı diğerleri aleyhine olarak daima büyük kazançlar elde etmek suretiyle millî serveti ve refahı inhiçar altında bulundururlar, bu suretle de içtimai sınıfların teşekkürüne sebep olmuş ve sefaletin halk kütleleri arasında yayılıp genişlemesine de yardım etmiş olurlar. «Sınıf mücadele» adını taşıyan tarihi hâdiseyi yaratın başlica amil de işte budur.

Görülüyor ki, içtimai adalet ancak sınıflar arasındaki iktisadi iktidar farklılarının kaldırılması ve Türk Cumhuriyetinin büyük bir «Siiri» olarak Atatürk tarafından ileri sürülmüş olan «sınıfsız ve imtiyazsız bir millet» prensibinin gerçekleştirilmeye ile mümkündür.

Tamamile yanlış ve içtimai ilimlere aykırı olan «müsavilik» yani fertler arasında müsaat yol ile «İçtimai adalet» gerçekleştirmeye kalkamak cehalet ve dalâletin en büyüğüdür. Bir çırpıda ve bir boyda standart fertler düşüncesi tabiat ve cemiyet kanunlarını bilmemek ve anlamamaktan ileri gelir.

Su gerçeği bir daha tekrarlayalım ki, zihinleri bulandırın yanlış anlayış büsbütün yok edilebilsin: Ferdî müsavat, vatandaşlar arasındaki hukuki ve siyasi müsavattır. Meselâ herkesin seçimlere iştirakte yekdiğirelle müsavî hakka sahip olması gibi. İctimai müsavat ise: sınıflar arasındaki üstünlük ve aşağılık farklarının kaldırılması demektir. İşte «İçtimai adalet»; bu farkların kaldırılması neticesi, her türlü iktisadi vasıtalarдан ve

imkanlarından milletin bütün fertlerinin serbestçe faydalanabilmesi, bu vasita ve imkânların herhangi bir fert veya sınıfın imtiyazı altına geçerek bu iktisadi kuvvet sayesinde diğer fertleri veya sınıfları kendi menfaati için kullanamaması, yani bir kelime ile her türlü insan istismarcılığının ortadan kaldırılmışla gerçekleştirilebilir, herhangi bir cemiyette, «İhtiyarı» ve «mecburî» işsizlikleri meydana getiren sebep işte bu içtimai adalet eksikliğidir.

Başı boş ve plânsız bir ekonomi nizamı içinde yaşayan bir milletin «millî iş hacmi» çalışmak mecburiyetinde olanların ihtiyaç ve miktarına gördüğü iş ve çalışma vasıtalarını şahsi imtiyazı altında bulunduranların keyif ve faydasına göre ayarlanır. Esasen onların bir çoğu iktisadi imkânlarına ya bir tesadüf, ya bir veraset veya başı boş iktisat sisteminden kurnazca, mesru olmayan vasıtalarından faydalananarak elde etmiş oldukları için işleri yürütükmekte, iş hacmini büyüterek işçi sayısını artırmakta yeter ehliyet ve zekâya sahip değildirler. Millî iş kaynaklarını elliinde bulundurmanın ağır mesuliyetini idrâk ederek, millî refahın artması yolunda da hiç çbir gayret göstermezler. Esasen böyle bir başı boş iktisat nizamı içinde hükümetlerin müdahalelerinden müsbet netice得不到。

Çalışmadan yaşayabilmek imkânı, cemiyette geniş bir «aylaklar» zümresinin doğmasına yol açtığı gibi, iş hacminin küçülmeye, dolayısı ile işsizliğin artmasına da sebep olur.

Nitekim, memleketimizde kendiliğinden aylak olanlarla, zoru zoruna işsiz kalanların sayısı dâurmadan artmaktadır. Hiç şüphe yok ki, İctimai Adalet, bazılarını tesadüf ve kurnazlıkların temin ettiği fazla refah sebebile aylak yaşayabilmesi, bir çogunun da işsizlik yüzünden aç kalıp sürünmeli demek değildir.

Ve yine hiç şüphe yok ki, bu tezatlar içinde bocalayan cemiyetimizi sallantıdan kurtarıp millî ve müstererek refah makinesini ayarlamak ve doğru dürüst işletmek lüzumu karşısında bulunduğuumuza da kimse inkâr edemez!

Haftanın Rüktür Hareketleri

YENİ ÇAĞ VE MILLET

Millet Dergisine karşı Mürteci, softa, din propagandacısı gibi çeşitli ve sistemli ittilâmlarda bulunan Yeni Çağ dergisine ne için cevap verilmedinini soran okuyucusuna Millet dergisi kısaca söyle cevap veriyor.

Bu zevati yine kendi yakını mazileri içinde kendi kalemlerinden çikan tezatları sıralamak suretiyle teşhir etmek ve sayılı yıllar içinde bambaşka görüş ve düşünülerde birbirine fikir ve hayat düşmanı olsak lazmigelen tezatları bir kez damla mürekkeple bagasturmak hünernini gösterenlerle hesaplaşmak neye yarayacaktır?»

«Cünkü kendileri, kendilerinden garyisma alt olan kıymetlere dayanmadan hiçbir faaliyetlerini devam ettirememiştir...»

HALİÇTE FABRİKA KORKUSU

Neşet Halli Atay'da Halic fabrikalarından ve bu fabrikalardaki işçilerin feci durumundan bahsederek soruyor.

«İşçileri bu fabrikaların içinde nelerde, dışında nelerde oturlurlar? Yemeklerini nelerde yeter, dinlenme saatlerini nelerde geçirirler, nelerde yıkırlar, nelerde giynirlar?»

Onlar yemez içmez giyinmez, uyumaz, dinlenmez, oturmaz, yakanız, görünmez «Ebabî Küsları»dır.

SANAT ESERİ VE ÇEVRESİ

Aynı dergide Dr. Mehmet Kaplan «Sanat eseri ve çevresi üzerine yazdığı yazımı» su sonucu bağlıyor.

Namık Kemal, devrinin şartlarına ve meselelerine uygun bir edebiyat içinde getirmiştir. Bu günde nesil, ondan, o zamanki nesil gibi mi duygulanır? Anadolu inkilâbinden sonra, sakin Mesrutiyet artığı Turancılığa göre yazılmış bir şiir

BEKLEYİS

Ağac yapraklarını bekliyor,
Toprak serpilecek tohumları.

Muhakkak, insanların da bir beklediği var!
Ve acaba hararetli günlerde yarılır mı?
Tohumlar!..

Sevgilim,
Seni kucağıma almak için
Daha çok yıldızı olan birgece,
Benim bekledigim..

Gök soyundu bulutları
Güneş mavi - sarı ne güzel güñüyor insanlara
Ve o güñenen insanlar ki, «yok» edenlerdir «var»;

Her halde efsunlayıcı bir haber var rüzgârdı;
Neden kondu - sabah sabah - pencereme karga?

Bilmem ki, barışın beklediği ne ola?

AVNI DÖKMECİ

veya roman, meseleleri, düşünceleri ve duyguları ayrı olan bizleri sarsar mı? Bu olaylar ve buluştabilecek daha başka bir sürü misali, sanat eserlerine karşı toplumların etki almak kabiliyetlerinin ülkeye, çağdan çağ'a nasıl değiştigini açıkça ortaya koymalar. Yukarıdanberi söylemeklerimi hülâsa ederek, su sonucu varınız ki: sanat eserlerinin etkileri, kendi iç kudretinden ayrı olarak, dış muhit ve iç muhit adını verdığımız şartlara ve durumlara pek yakından bağlı görünüyorlar.

1946 İSTANBUL TÜRK SATRANC SAMPIYONLUĞU

Iki ay önce Türk Satranc Kulübünde başlamış

olan 1946 İstanbul Satranc şampiyonluğu turnuvası 13 Nisan'da sona erdi. Şampiyonluğu ustad B. Selim Palavan kazandı. Birinciden dördüncüye kadar olanlara önce valt edilen mükafatlar 20 Nisan saat on altıda Taksim Belediye gazinosunda kulüp salonunda yapılacak törende dağıtılacektir.

Bu münasebetle şampiyon Bay Selim Palavan arzu edenlerle bir simultane parti oynayacaktır.

Tören meraklılar serbestçe gelebilirler. Simultane istirak edecekler kulüp sekreterine evvelce müracaat etmelidirler.

Büyük Demokratlar

Mithat Paşa

1238 — 1301

Rusçuklu Hacı Eşrefin oğlu Mithat Paşa İstanbulda doğmuş ve Taif zindanlarında öldürülmüş ilk büyük Türk demokratıdır.

Aşıl ismi Ahmet Şefiktir. Mütferişlik, Niş valiliği, Tokat valiliği, Devlet Şurası reisi yapmış ve.nihayet Sadrazam olmuştur. Hayatı Türk demokrasisini kurma yolunda mücadelelerle geçmiş ve bu uğurda hayatını vermiştir.

Türk milletinin ilk Anayasasını o hazırlamış ve ilk millet meclisini o kurmuş ve altı yüz yıllık müstebit idare şeklini meşruiyete o kaldetmiştir.

Mithat Paşa'nın aşıl gayesi Cumhuriyet kurmak. Düşmanları ve Sarayın ugak vezirleri onun bu radikal hareketini önleyebildiler. Fakat Mithat Paşa'nın tutusdurduğu ilk hürriyet ve demokrasi meşalesi Türk demokratlarına kendi mücadele yollarında kılavuzluk etmiştir.

Mithat Paşa'nın Abdülhamide yazdığı aşağıdaki mektup onun demokratliğinin —O günde ağır şartlara rağmen— ne kadar esaslı olduğunu isbat eden bir vesikadır. Yıldız mahkemesindeki müdafaa name-i ise Türk demokrasi tarihinin en parlak bir sahifesi sayılabilir.

Mesrutiyeti vaz ve ifandan müradımız istibdat ref ve zatişahanenizi vezafinizde ikaz ve yüklenmeyi vazifelerini tayin ve milletimizin meyanında kâmil bir müsavat tesin edip elbirliği ve gerçekten mülkün İslâhâsına çalışmaktadır.

Otuz senedenberi nesredilip ahkâmı icra olunmamış hattı humayununuz buhranı hazırlı indiğinden sonra bile hükümsüz kalmayıcaktır. Zira kanunu esasıyla ilâden müradımız yalnız sark meselesinin hüsnü tesviyesine medar olmak ve Avrupalıların aleyhimize açılan ağzlarını kapatmak için nümayisten ibaret bir cemile değildir. Bu bapta zatr sahanelerine bazı izahat arzeyileyim: Evvelâ hükümdârlık vazifelerini mutlaka bilmelisiniz. Zira bütün yaptıklarımızdan millet nazarında mes'ul olacaksınız. Bunun için vokela ve devlet memurları vazifelerini serbestçe göreceklерinden emin olmalıdır ki dört yüz sen-

denberi milletimizi denâete alıstırıp devleti tedbîme ugratan dalkavukluktan yakayı sıyrabilelim. Bendeniz zati sahanelerine fevkâlade ria-yetim vardır. Ancak milletimizin menfaatlerine uygun olmamış en ufak bir işte bile size itaat etmekte mazurum. Çünkü mesuliyetim ağırdir. Hem viedanımından korkarm hem de vatanımın sefâmet ve saadetini temin için viedanımına müteahnidim. Şu arzedecğim doğru sözlerden kalbiniz şüpheye varmasın. Benim en çok korktuğum viedanıma karşı mahcup olmak ve milletimin tevhîne uğramaktır. İşte bu dehsettir ki sizin tasdiğin bendenize cür'et veriyor.

Padışahım; Osmanlılar kendi kendilerini islah ve idare iktidârı halz olmalıdır.

Meşveret usulü ile idare olunan bir millette nizam nedir bilir misiniz? Tafsile hacet yoktur. Bendenize emniyet ediniz efendim. Bununla beraber millet ricalinden de emin olunuz.

Bendeniz ağır bir yük altındayım. Osmanlı sıfatıyla vazife göreceğim. Bir memurun kendisini viedanın mes'ul tutarak çalışmasının lüzumu gibi bir vezirde hem viedant hem nezdinde kendini mes'ul bilmelidir. Ümit ve İddia ederim ki viedanımın bendenizi mes'ul tutabileceği bir hâlekette bulunmadım. Fakat milletimin beni mes'ul tutımıya çalışmasını isterim. Hem bu hale fahûnlarım.

Padışahım, dokuz gün oluyor ki maruzatımı işaf etmemekte devam buyuruyorsunuz. Amelenin aletine mitsabih olan mübârem ve müstâcel nizamnameleri reddediyorsunuz. Halbuki aletsiz iş görlümez. Bu hal ise henüz dehsetli zelzelelerden mahây ve inkıraz derecesini savısturan devlet binâsı tamire çalıştığımız sırada siz onu adeta yıkmak istiyorsunuz diyebilirim. Eğer bu sebeplerle beni is basından kaldırırmak isterseniz rica ederim, idare dizginini mizaci sahanenizle devlet işlerini imtiaz ettiğin kullanacak birine veriniz.

18 Kânunsâni 1293 Mithat

* *

Rifat Ilgaz

YARENLIK

Şiirler

hakkında yazılış tenkitlerle

İkinci Baskı

Cıkiyor

Fransız Demokrasisi ve Fransa Bankası

Büyük ihtilâldenberi Fransız demokrasisinin tarihi yüksek sanayi ve mali feodaliteye karşı halk kütelerinin kuruluş mücadelesinin tarihidir. Fransız halkı demokrasi ve özgürlük uğurundaki kahramanca mücadelede, daima aynı düşmanı, mali ve sanayi aristokrasiyi, bilhassa onun en kudretli kalelerinden biri olan «Fransa Bankasını» karşısında buldu. Bir buçuk asır süren bir müddet zarfında «Banka» Fransanın ekonomik, dolayısıyle siyasi mukadderatının hakiki hâkimi oldu. Bu müessesenin oynadığı meşum rolü anlamadan Fransada demokrasi mücadelesini anlamaya imkân yoktur. Filhakika bir sıra ihtilâller ve siyasi sarsıntıların yıkamadığı bu müessesesi, sırasıyla birinci ve ikinci Cumhuriyetleri boğazlamağa müvaffak olmuş, üçüncü cumhuriyeti haklamasına ramak kalmıştır.

Bankanın kuruluşu:

Lecouteux, Perrégaux, Mallet namunda üç spekülatör Misraa bulunan Bonapartı davet ederek 9 teşrinisini nükünet oarbesini baş arması için kendisine lazımlı olan parayı temin ederler. Hatta, muntessel olmamak mukavemete karşı Bonapartın, emrinde bulundurduğu topçu kuvvetlerine Ferregaux'un yeğeni olan bir general kurnanda etmektedir. İş kolay hâllolur. Bonapartla mukâfat olarak bu üç spekülatörün dedikleri şekilde «Fransa Bankası» kurar ve yine bu üç anbab çavuşların arzuları vechile Bankanın «cumumî heyeti», yedinci kırk bin kadar olan aksiyoneler içinden ancak en kuvvetli iki yüz aksiyonerdan teşekkül edecek ve Banka bunların içinden seçilen 12 naip tarafından idare edilecektir.

Kapitalist memleketlerde, milletin mukadderatını elinde tutan bir avuç imtiyazlıyi itaue etmek için kullanılan «iki yüz aile» tâbiri bu temer huzur bir ifadesidir.

1848-1851 hâdiseleri ve Fransa Bankası:

Louis Philippe'den sonra ikinci Cumhuriyetin kuruluşundan beri, mali derebeyleri kendilerini tehdit altında hissetmektedirler. Meclis 200 ailenin en aziz imtiyazlarına el sürmeye cüret etmiştir. Şimendiferlerin satın alınması münakasa edilmekte ve sigortanın millîleştirimesine karar verilmektedir. Buna mukabil Banka işleri durdurur, efkâri umumiyeve panik saçar. Nihayet 1848 halk ayaklanması kan içinde boğmak için General Cavaignac hükûmetine 50 milyon frank temin eder. Bu hizmet ve sadakatine mükâfat olarak General Cavaignac Bankanın mapilerinden James Odier'nin kızı ile evlenir. Fakat Banka daha emeline kavuşmamıştır. Üç yıl sonra 1851 Banka Louis Napoleon'a meclisi feshetmesi için 25 milyon frank tahsis eder. Bu suretle ikinci

Vasık BALKIS

ci cumhuriyetin de hakkından gelinmiş ve ikinci imparatorluk kurulmuştur. Banka da mükâfatını almış ve banknot ihracı imtiyazı 1897 ye kadar uzatılmıştır.

Üçüncü Cumhuriyet ve Fransa Bankası:

1924 de «Halk cephesi»nin ilk denemesi olarak «Solcular Karteli» (Sosyalist - komünist ve Radikallerin monarşitere, mürteri ve faşitlere karşı kurduğu birlik) kurulmuştur. Derhal solculara kaçı hücumu geçen banka kudret ve sultanatından hiç bir şey kaybetmemiştir. Solcuların programında, demokratlaşırma tedbirleri vardır: Memurlara sendika kurma hakkı verilmesi, 1920 grevinde işlerinden çıkarılan şimendifer işçilerinin tekrar işe alınması, Sovyetler Birliğinin tanınması, ve bilhassa gelir üzerine müterakki vergi sistemi... Artık bu kadarına Bankanın tahammülü yoktur! İki yüz ailenin elinde her şey vardır: Matbaacılık ve hizmetlerine amadedir. Ufak bir işaret... Kalem uşakları hücumu geçer, ortalık velveleye verilmiştir; frank süratle yuvarlanır; inflasyon!... İş koşayla halledilmiş, radikal Heriot hükûmeti düşmüştür. Fakat mücadele bitmez. Zki sene sonra Herriot tekrar iktidara gelir. Bu sefer Bankanın hücumu hiç gecikmemiştir: 24 saat içinde sterlin 250 franga fırlamıştır.

Küçük Ansiklopedi

Troçkizm:

Marksî - Stalinci, literatürde bu tâbir, herhangi Marksist bir formülü kendi şartları dışında tatbik edilmesi konusunda.

Çünkü Marksî bir formülü yazılmış olduğu vaziyet ve şartlardan tamamile farklı bir vaziyette tatbik edilmesi onun «aksi inkilâpçı» bir formül yapar.

Mesela, 1905 de Rusyada Troçki «İşçi hükûmeti» formülünü ortaya atmıştı. Görünüşte bu çok inkilâpçı bir formüldü. Halbuki o tarihte bu formül yersizdi. İşçiler az ve zayıftı. Köylüler ise çokluğu temsil ediyorlardı. Aynı zamanda bu, formül köylü-işçi beraberliğini baltalıyordu.

Ispanya iç harbinde Troçkizm «Sosyalizmin dârhâl tatbik edilmesi» formülü ortaya attı. Şüphesiz ki bu inkilâpçı ve Marksî bir parola idi. Fakat öyle bir zamanda bu yanlış bir taktikti. Çünkü o sırada, sosyalizme taraftar olanlarla, clîyanlar faşizme karşı birlikte savaşıyorlardı. Troçkistlerin aslında Marksistçe olan bir formülü şartları gözetmeksizdir ileri söylemeleri anti faşist mücadele saflarını parçalayan bir bozgunculuktan başka bir şey değildi.

tir.

Çaresiz... Herriot tekrar istifaya mecbur olur. İktidara gelen Poincaré ile finans derebeyleri biraz huzura kavuşmuştur.

Fakat Fransız halk küteleri, emekçi sınıfları, kurtuluş yolunda kahramanca mücadelede devam etmektedirler. 1932 seçimleri büyük bir solcu ekseriyet toplamıştır. Solcu hükümeti gene aynı silâhlar, aynı düşmanlarla karşılaşır: Bütün matbuatta, halkın hükümet ve mebuslara karşı şiddetli bir isnat ve iftira savaşı başlar. Stavinski rezaleti istismar edilir; arkasından bir faşist nümayishi tertip edilir; demokrat gazeteler basılır, matbaalar tâtip edilir, kitaplar yakılır (6 Şubat 1934 hâdiseleri). Hükûmet gene çekili-

1935 de Banka borsada öyle bir panik çıkarır ki, 80 milyarlık altın ihtiyatı 50 milyara kadar düşer. Aynı zamanda Bankanın naipleri Fransanın ekonomik ve siyasi bakımdan faşist metodlarla teşkilâtlanması hususunda hazırladıkları bir projeyi hükûmete kabul ettirmeye çalışırlar; hükûmet mukavemete teşebbüs eder; fakat nafile... Banka gene kazanmıştır; ve bu sefer faşist Laval'ı ikticâra getirmenin yolunu bulmuştur.

Buna Fransız halkın cevabı hazırlıdır: 1936 seçimleri ve «Halk cephesi». Halk hükûmetinin ilk tedbirlerinden biri Fransa Bankasının İslahı olmuştur. 140 senedenberi ilk defa olarak malî feodalitenin en mukaddes mabedine el sürelecektir. Artık endüstri krallarının ve finans derebeylerinin demokrasije karşı, halk ve işçi sınıfına karşı kin ve nefreti son haddini bulmuştur. Bankanın meşum faaliyeti artık her türlü hıdut ve ölçüyü aşmıştır. Halkın kurtuluşunu boğmak için onun müracaat edemeyeceği hiç bir vâsiyyet yoktur. «Kim clursa olsun, hattâ Hitler bile... Fakat, «Halk cephesi asla!... Böyle sözler Banka çevrelerinde sık sık iştilir.

Bu suretle iki yüz ailenin mümessilleri Fransayı felâketten felâkete sürüklüyorlar; faşist terör cemiyetleri, suikastler birbirini takip etti. Devlet istikrâzları baltalandı, millî istihsal süratle düştü. İkinci dünya harbine kadar Fransanın suku bağı döndürücü bir hızla devam etti. Nihayet her türlü terakkî sırasında, milletin başına belâ kesilen tröstler ve iki yüz ailenin mümessilleri faşist işgali altında açıkça vatana ve millete hiyanet etmekten çekinmediler.

Bugün bir ölüm dirim kavgasından emzâffer olarak çıkışan Fransız halkı «Fransa Bankası»ni millîleştirmek, bu darbe hükûmet bankasını, milletin ve halkın bankası yapmakla irticâin en kudretli kulesini yıkmış, özgürlük ve terakkî, demokrasi ve sosyalizm yolunda en büyük engelerden birini ortadan kaldırmıştır.

SOSYAL SINIFLAR

Iptidai cemiyetlerde istihsal diye bir şey yokken insanlar avcılıkla geçinirlerdi, elbette böyle bir cemiyette ne sömürme ve ne de sınıf olabilirdi. Herkes kabiliyet ve kuvvetine göre iyi kötü yaşardı.

Sonraları insanlar hayvan ehlileştirmeğe ve ziraata başlayınca, yani kendi ihtiyaçlarından fazlesini viriktirebilince iş bölmü doğdu, zengin ve fakirler, idare eden ve silenler, esen'e ve köleler meydana geldi.

Bu cemiyetlerde bir azılık, elindeki silahlara, kuvvetle, bilgi ile bir çöguluğu çalıştırıyor ve öylece geçiniyor. Meselâ Yunan medeniyetinin doğabilmesi her hür vatandaşça karşılık beş on kölenin çalışmasıyle mümkün olmuştu.

Sınıflı cemiyet dedigimiz iş bölümünün bu tabii neticesi nisbi bir boluk varken, ekonomik ve sosyal şartlar arasında tezatlar yokken mahzusuzca ve faydalı olarak işliyordu. Ancak istihsal vasıtaları tekâmul ettikçe boyluk arttıkça, daha iptidai şartlara göre ayarlanmış olan sosyal düzen ve mülkiyet şekli bu yeni imkânların gelişmesine engel oluyor, tezatlar, krizler, sınıf çarpışmaları doğuyordu.

Bu, çocuğunun büyüğünü görmeyip ona eskisi gibi muamele etmek istiyen, ona eve bağlı tutmada kâr gören bir ananın insiyakiyle mukayese edilebilir.

Yeni düzenler hep ihtiâllerle meydana gelmiş ve fakat taklitle veya intibak edemiyenlerin gerilerde kalmasıyle yayılmışlardır.

Devrimize gelemim, kapitalist düzen dünyaya yayılıp kapitalist olamayanları sömürge haline getirdiği gibi kendi halklarını da gitgide iki kutup etrafına toplamaya başladı:

Burjuvazi ve proletarya.

Fabrikalar kuruldukça işçiler artacığından kapitalizm habire büyüyen, kuvvetlenen ve cemiyetin hayatı noktalarını işleyen bir proletarya doğurmaktadır. Bular az, veya çok gündelik çalışır veya kapitalistin kârı olmayınca issiz kalır. Fakat esasında medeniyetin ilerlemesi gitgide kuvvetli ve usta bir içi sınıfı iceretir.

Öte taraftan kapitalist düzen, iktidar ve kuvvetli gitgide az elde toplar, krizlerle, rekabetle, harplerle inhisarcılığa, tröslere vânr. Derebeylik artıkları, küçük esnaflar ise gitgide zayıflar, yok olur.

Kapitalizm köylere girince köylü de işçilereşir.

Bu iki kutpa ayrılışı, iki kutpu emrine girişi her kapitalist memlekette müşahede edebiliriz, fabrikalar nasıl habire işçi doğuyorsa, küçük burjuvalar da temerküz sayesinde habire kapitalizm doğurmaktadır. Bu savasta kaybedenler ise durmadan proletarya saflarına doğru atılmaktadır.

Kapitalizmden önce esnaf istihsal aletlerinin öz sahibi idi, malı kendi meydana

Rasih Nuri İleri

getirip kâr da kendisi alındı.

Kapitalizm önce fertlerin fabrika, işletme sahibi olmaklarıyla başlar, sonraları anonim şirketlerle, aksiyon, pay sahipleri gitgide işletmelerden alâkalarını kestiler, idare edenler gitgide sahip olmayan, fakat idare moçlusu âzâsı olan, imtiyazlı ve faal ortak olan bir kâz kişi olmaya başladı.

Son mehâle ise inhisarcılık ve finans kapitali devresidir, artık iktidar bir kaç banka ve tröstün elindedir, artık başkanının paraşile ekseriyet çalıştırılıyor, ve bir kaç kişi perde arkasından işleri idare ediyor.

Bu mehâlede Amerikada 60, Fransa'da 200 aile memleketi idare etmektedir. Bu sömürme utsulunu devam ettirebilmek için de bazı zümre sınıf ve hattâ milletlere iltimas payları verilmektedir.

İş bölümü insanların kendilerini geçindirmek için gereken malların fazlasını elde edebilmesi ile başlar, artık zamanımızda herkesin az ve plânlî bir çalışma ile rahat ve ferah yaşayabileceği bir teknik seviyesine vardık.

Amerikada her aileye bir otomobil düştüğü gibi, liberal Boveridge'de «artık sefalet ve fâkiâlik bir rezalettir, ve ancak onu kaldırmayı düşünmediğimizden mevcuttur» diyebilmiştir.

Sosyalistler ise artık sınıfsız ve sömürgesiz bir dünyanın doğmasına elverişli bir teknik seviyesine vardığımızı ve kapitalizmin artık krisler ve harpler doğurduğunu ispat etmektedir.

Yani aşağı yukarı herkes bütün dünyanın refah içinde yaşamaması gereken şartların doğduğunu atom devrinden önce bile kabul etmektedir.

Böyle bir devirde nisbi kılığın tabii bir neticesi olan sınıfların manası kalmayacağı aşikârdır, her türlü sömürmenin hiç bir manası kalımıyaçından iptidai cemiyetteki yoklukta eşitlige karşı, bollukta bir eşitlik oacaktır.

Eşitlik burada «sosyal» manada kullanıldığı gibi her iki devirde de ferdi kabiliyetlere hak ettikleri yer verilecek, ancak sınıf ve zümre inhisârinin doğurduğu sun'ı eşitsizlik kalkacaktır.

**

Böylece sınıfların doğus sebebini ve kapitalist düzendeki sınıflaşmayı kısaca gördükten sonra Türkiye'ye gelemim.

Atatürk «sınıfsız bir millet» prensibi ni ortaya atmıştı, bu sözün sosyal ve sosyolojik muhtevası nedir?

Sınıfsızlık Türkiye'nin 1923 durumunu iyice gösterir, o sırada düşmanla çarpışılıp sömürgeciler hudut dışına atılmıştı, dere-

beylik artıklarının tasfiyesine gidildiği gibi bir burjuvazi ve bir içi sınıfı da yoktu.

Menâkît orta çağlıktan çıkış modernleşme yolunu tutuyordu.

«Sınıfsız» kelimesi ile bir bakımından değişen, eskiyi yikan o zamanki cemiyetimizin doğru bir tezizi yapılmıştı.

Bir yol ağzında bulunan genç Türk Cumhuriyetinin istikamet seçeceği o zamanlarda Atatürk bu sözü ile bize bir de yol göstermiş bulunuyordu.

Sosyolojide önemli bir şanun vardır, geri kalan milletler normal tekâmul yolunu takip edemezler ve etmek isteyeler bile habire geride kâlıp inkıraz edebilirler. Yani geri miletler târîhten faydalanan birden kademeleri atlıyarak en ileri kademelere, en ileri teknik ve rejimlere varma-ya mecburdular, yoksa mahvuluntar.

Atamız bunu sezip «sınıfsız bir millet» şâsi ile yolumuzu göstermiştir, ancak teferruatı, tatbikati etrafındakiye, en güvendiği insanlara bırakmıştır. Kendisi ise ömrü yefa etmeyip eserini tamamlayamadan aramızdan ayrıldı.

1923 Türkiye'sini fertler ve özel sermaye kaâkindiramazdı, bunu herkes kabul etmekle beraber, devletçiliğimiz nereye varmalı meselesinde tarih ve sosyolojiye dayanan Atatürk «sınıfsız millet» prensibi ile kat'î cevabını vermiştir. O, kapitalizmini istemiyordu, çünkü kapitalizm sınıf, mücadele ve krisler doğurur.

Bizden her türlü sömürgeciyi kovan Atatürk memleketi tam olarak kurtarmak için ecnebi sermayesinin yardımını bîle hoş görmedî.

Bizi devletçilik yolu ile ileri bir mehâlede vardırmayı düşünen Atamız ne yazık ki bu rejimi kendisi istedigi gibi sevk ve idareye imkân bulamamıştır.

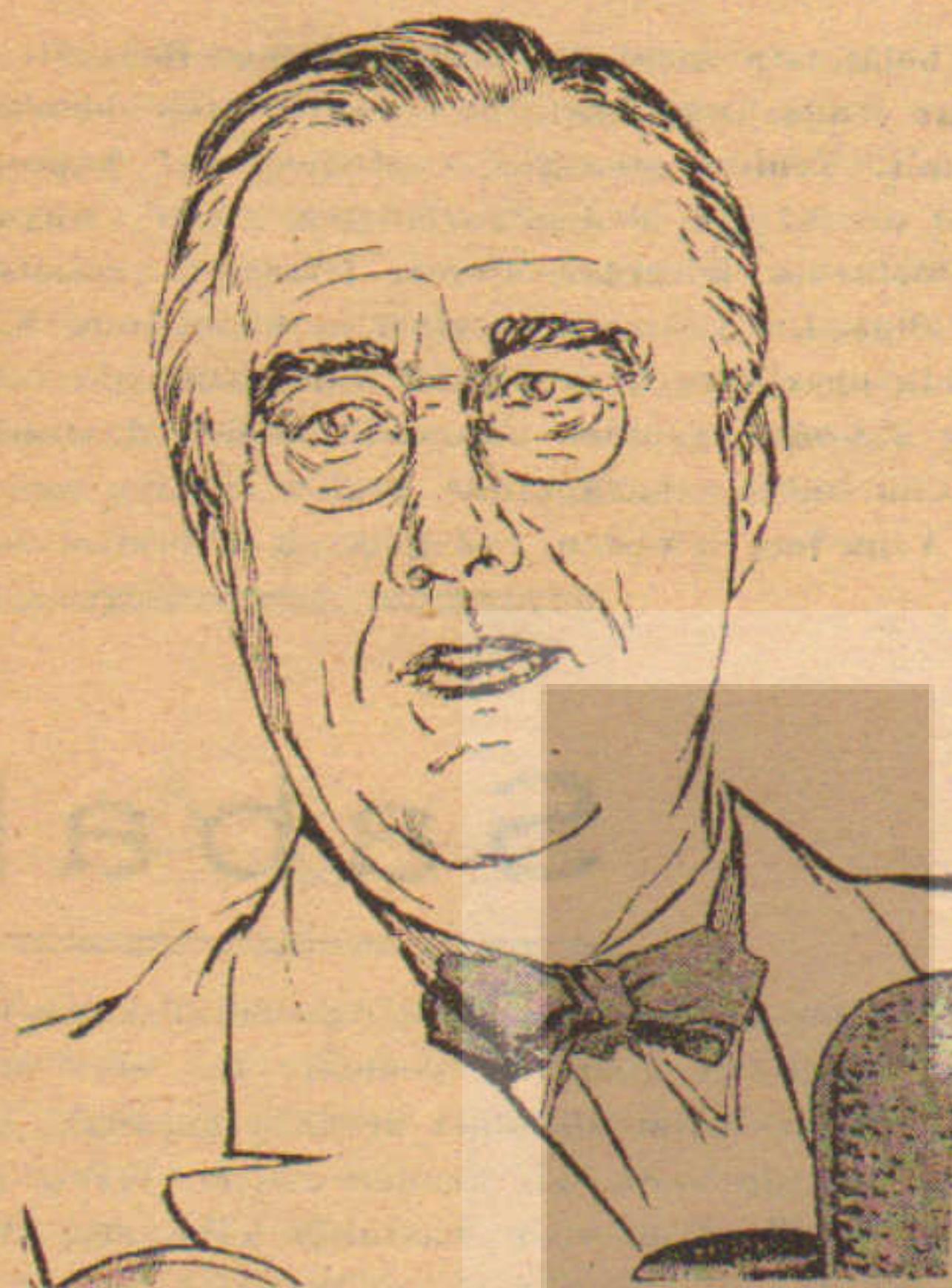
Modernleşen, endüstriyel bir memlekette köy ve endüstri işçisi olacaktı. Hem modernleşmeyi, hem sınıfsızlığı isteyen Atatürk her halde bir Türk burjuvazisinin doğmasını istemiyordu. Simdiki tarihi ve sosyal şartlar bir Türk burjuvazisi doğurmakla bizi Atatürkçülükten ayırmaktadır.

Ancak ne işçi ne köylülerimiz ve ne de burjuvalarımızda tam ve olgun bir şur ve teşkilat yoktur. Türkiye sosyalist olmayınca, endüstriyeli derecede sınıflaşmaya mahkûmdur, çünkü fabrikaları ve traktörleri her memlekette işçiler, hattâ mütehassis işçiler işletir.

Bizde hâlâ yeter de âcedede usta işçi olmaması, amelenin arada bir köyüne dönmesi ileri bir durumu değil sınıflaşma ihtiyacımızı gösteren bir belirtidir. Bu modern teknigin, sosyolojinin bir icâbıdır.

Öz Atatürkçülük devletçiliği kaldırıkmak değil, başka sekle sokmak ve hattâ artırmaktır, sosyal ve ekonomik bir plançılıktır, kırtasiyesiz, mesul, faal ve hür bir idaredir.

Roosevelt'in Ölümü Münasebetile

Franklin Delano Roosevelt
1877 — 1945

12 Nisan B. A. D. Cumhur Başkanı Franklin D. Roosevelt'in ölümünün birinci yıl dönümü iddi. Bir sene evvel, onun, ölümle duyulan acı çok umumî olmuştu. Bu sebebsiz değildi. Çünkü; Roosevelt, ileri giden bir adamdı ve insanları çok seviyordu. O harpsiz ve sefâletsiz bir dünya istiyordu. İleri sürdürücü ve tatbikine girişi dört prensibi böyle bir dünyanın gerçekleşme için atılmış cesurca adımlardı.

Roosevelt, «Biz «Geşap»'nın kulagini kapımızda dinler görmemek ve günde her insana bir kilo süt temin etmek için harzediyoruz» dediği zaman siyasi demokrasinin, gerçek demokrasi dünyasının kurulmasında kifayetsiz olduğunu ifade etmek istiyordu.

1942 eylül ayının üçüncü günü, Amerikada toplanan, Beynelmîle talebe Cemiyetleri Birliği üyelerine hitap etmek üzere kürsüye çıktıktı zaman, uzunca alkışlandıktan sonra, söyle konuşmuştu.

«Biz, yeni dünyanın şeklini, esir devletlerin kurma rahasının değil, Birleşik Milletlerin geng ve hür erkekleriyle kadınlarının cizecekleri düşüncesile sevinç duyuyoruz.»

Birinci Cihan Harbinden evvel bu gençliğin bir grup halinde kendi adalarına konuşmak veya devlet işlerine karışmak hakkı olduğuna pek az kimse inanıyordu. Arada geçen zaman içinde biz pek çok şeyler öğrendik. Aklin bizzarure yaşıta olmadığını, yaşlıların deli, gençlerin ise aklılı olabileceğini biliyoruz. Fakat her harbde savaşın ağır yükünü genç nesillerin taşıdığını ve harbin izinden gelen kö-

Anatole France

Anatol France; babası kitaçi olduğundan daha çocukluğunda kültür tenfîüs etmemiştir. Yirmi yedi yaşında iken «Silvestre Bonar'ın Cinayeti» ni yazdı. Kitap Rişölyö akademisince tetvîc edildi.

Güzel ve zeki bir kadının aşkı kazanan A. France - bu kadın sonra karısı olmuştur - onun vasıtâsile ve onun France için atığı salonda devrin sanatkâr ve münekkitlerini tanıdı.

1896 da en büyük Fransız serefine lâyık bulunup akademinin kırk ölmeleri arasında alındı. Şimdi artık ona koltuguna gömülp Parisin alkişlarına kulak vermekten başka bir şey kalmıyordu.

Dreyfus meselesinde Zola ile birlikte hareket etmesi; sonra sosyalist olması ve radikal eserler yazması an'a için de boğulmuş akademiyi tamamen şaşırttı. Fakat artık hiç bir şey yapılamazdı, çünkü A. France ölmelere kâsihîti. «Pengoen adası» adlı eserinde kilise ve devlet büyüklerini batırması, yetmiş yaşında vatan müdafâasına gönüllü yazılması, yetmiş beş yaşında elinde bir kıız bayrakla Fransız radikallerinin serbest bırakılmasına karşı protestoları yağıdırması akademiyi ve bütün anâne ci Franceyi sersemeye çevirdi.

Sovyetlîrin müdafâası için davetname çikan, işçilerden üçüncü enternasyonale girmelerini isteyen koca dâhî öğretmenlerin bir toplantısında: «Karâhîn kendi cinayetlerile zehirlenmiş kuvvetleri kan çekiyor! Milletlerin tahrip-

tülükleri onların tevarüs ettiğini de biliyoruz.»

«Harb sonunda silâhınızı bir kenara bırakırken, istikbale karşı olan vazifenizi de bir kenara bırakamazsınız.»

Bugün dünya, tarihi ehemmiyeti haiz bir gelisme geçirmektedir. Bu gelisme neticesi artık eski «Garb Medeniyeti» tabirinin manası kalmamıştır. Dünya hâdisati ve bütün beseriyetin müsterek ihtiyaçları Asya kültürünü, Avrupa ve Amerika'da kültürlerile birlestirerek tarih boyunca ilk defa olarak hakiki bir dünya medeniyeti kurmaktadır.

Dört Hünriyet fikri ve Atlantik Beyannamesinin esas prensiplerile kendimizde yüksek gayeler, hûduksuz hedefler tesbit ettik. Bu fikir ve prensipler erkek, kadın ve çocukların hürriyet ve müsavat içinde ve herşeden üstün olarak, harb facialarından korkmadan yaşayabilecekleri bir dünya kurabileceğini sağlamaya matufdur. Zira, savaş kuvvetlerimizin herhangi birine bağlı bir asker veya bahriyeli, yirmi sene sonra kendi oğullarının uzak çöller veya denizlerde uzak bakır ormanları ve

Anatole France

çinci olan harisler ve ağzınlar midelerini kanla bozmuşlardır. Onlar kör ve namusuz efendilerinin gühâhalarile ne kadar derin yaralı, didiklenmiş olurlarsa olsunlar işçiler dimdik duruyorlar ve biz şu büyük sosyalist fahîn tahakkuk ettiğini göreceğiz: işçilerin birliği dünyanın sâlhu olacaktır.»

Büyük heccavîn şu ucerumlar kadar derin hicvine bakınız:

«Kanun yüksek müsavat prensibi içinde, hem zenginlere, hem fakirlere köprü altında uyumayıp, sokakta dilemeye ve ekmeğ calmayı yasak etmiştir.»

ya göklerde yeni bir savaşa gireceklerini düşündüğü takdirde, hiç bir zaman bugünkü harbin zorluklarına seve seve görüş geremez.»

J. Stalin de bir yazısında:

«Rus ihtilâl hamlesi göreneğe, muhafazakarlığa karşı ideolojide durgunluğa, esarete karşı bir panzehirdir... onsz terakki yoktur; fakat, tatbikatta sayet Amerikan ameliîi ile birleşmemiş olsaydı, tereddi eder, bir takım ihtilâlci lafuguztaftan ibaret kalırdı.» (Amerikan ameliîi zihniyeti karşı bir panzehirdir, bu öyle musir bir kuvvettir ki, onun için imkânsızlık yoktur. Her başladığı işin nacizîlığı olsa mutlaka neticesine rábdedecektir. Fakat bu ameliîilik, ihtilâlci hamle ile birleşmedikçe zaruri olarak isadamlığına tereddi eder) dice yazmıştır.

İşte Ruzvelt de bu yolun, bu fikrin adamıydı, bunun için yıllarca çarpışmıştır.

Ruzvelt vakitsiz ölmüş dünyanın en büyük adamlarından biridir. Onun ölümle duyulan teessürün bu kadar umumî ve dünyaya şamil olusu biraz da bundandır.

Fehmi YAZICI

— 5 —

R E İK

ri,, Hasta olan yerini deserler, hasta olmayan yeri de,, Oranın usulü öyle,, Yeni yetişen doktorlar bakacaklar, Afet olan yer ile sağlam yeri ayırd etmesini öğrenecekler. O profesör dedigin, hastaya elini bile değdirmez, başına kum gibi üşünen parmak kadar oğlanlara, kızlara: kes surayı, kes burayı, der, o cibidiler de çalarlar bıçağı. Allah yar dimein olsun. Dedim ya, sana o mektubu veren doktor dostun değil imis, Hadi, diyelim o eloğu, senin kendine acıman yok mu?»

AN :

ttin ÂLİ

Avni Akbulut dili tutulmuş gibi karşısındaki yüzüne baktı kaldı. Birkac kere yatkundu, fakat mührüs bir korku, gurbet ellerde colugunun coğunun bıçağıyla doğrulanmak korkusu, bütün viendunu bir ter ve titreme halinde sarmıştı. Boğazından ses çıkmıyordu. Değirmi sakallı yatak komusu elini yavaşça omuzuna sokarak:

«Üzümle canım,» dedi, «Ama üzümle demek de bos lâf, can pazarı bu. Ve lâkin her seyin çaresi bulunur, Doktorun da helâl süt emmisî vardır elbet te.., Dedim ya, çok gezdir, dolastık, çok masarif ettiğim ama şu doktorların iyisini, kötüsünü bilir olduk,»

Bir parça kendini toplaramaya çalışan Avni, acele bir yardım bekler gibi ildi elini birden uzatarak:

«Kurbanın olayım, bittiğin bir insaniyeti doktor var mı? Hani su böbrek işinden de anlıyan bir doktor...»

Öteki, merhametlik bir gülümseme ile basını salhiyarak cevap verdi:

«Üzümle dedim ya- Müslümanın müslümanına yardım etmek boreu. Bu hasta halinde İstanbul gibi yere derman aramış gelmişsin, seni yüzüstü bırakmak hemserlige siğar mı? Bak dinle beni: su koskoca şehirde bir tane esaslı doktor gördüm. O da sağlık yurdunun sahibi İrfan bey. Buğumlu dokunduğu yerde illet kalınır. Eli pek haffif. Dört yerinden karnını destigi adamlar bir hafta sonra Haydarpaşa, tirene yürelye yürelye gidiyorlar. Hele böbrek, eiger yürek ameliyatında bitirmis, Avrupada bile üstüne yok diyorlar. Bir muayenehanesi var, içindeki aileleri İstanbul'un bir hastanesinde göremezsin. Almanyadan hususî gelmiş. O röntgenler, o aynalar, o eamekân içindeki pırıl pırı gümüş makaslar, bıçaklar, o süt gibi beyaz ameliyat masaları, canım, anlatmakla tükenecik gibi degil ki,, Hastanesi deniz kenarında, padışah sarayından bitişiginde. Yatağımdan basını kaldırıp baksan selâtin camilerinden yedisini sekizini birden görür.

iyor ki:

kaldı. Ve Belediye meclisi güzel bir misafirperverlik gösterdi: Umumhanelerde bulunan bütün kadınlara emir vererek saraya mensup kimselere iyi muamele etmelerini, ve burlardan para alınamalarını söyledi. Kral gittikten sonra bu paralar Belediye bütçesinden ödendi. Kral, bu hâzefetinden dolayı belediyeyi takdir etti. Yirmi sene sonra İmparator olarak Ulm şehrini ziyaret ettiği zaman maiyetiyle birlikte bizzat umumhaneye gitti ve bütün masrafları burada da belediye çekti. Sigismund 143, de Viyana'ya gidince şehir meclisi umumhanelerdeki bütün kadınlara kadife elbiseler dağıtmıştır.**

sün, limana giren bütün eenebi vapurları ayağının altında Dedim ya, tarifli mümkünüsüz.»

Avni Akbulut önce can kulagiyle dinlerken sonlara doğru mahzun bir tavırla basını sallamıştı; karşısındaki belki de bunu farkeder susunca, ümitsiz bir sesle mırıldandı:

«Oralarım fiyatr da ona göredir. Böyle lüküs yerler bizim için değil!»

Sağlık yurdu ile sahibini fazlaca övdüğüünü anlayan adam, üst dudağından ön dişleri dökülmüş ağızına doğru uzanan kır bıçıklarını sağa sola sıvazladı, kıl rengi gözlerini bir an kılıçlıp düşündükten sonra:

«Yok canım,» dedi, «sana söyledim ya, helâl süt emmis adam!» Ondaki insaniyeti kimse bulaşmaz. Halden anlar, paran ekisizmazsa derdin ameliyatsız da sağaltır. Bir de konuşmaları var, hani insanın illetini diliyle cekip alıyor desem hilâfsız...»

Avni şüphe ile basını salladı:

«Benim derdim öyle tatlı dil ile ameliyatsız iyi olacak soyundan değil, bir böbrek iki tas bu, bıçağı yimededen cikar mı?»

Öteki gülldü:

«Tabii cikar. Hâcla eritiverince aşağıdan dökülür gider. Bu doktorda öyle ilaçlar var ki İstanbul'un bir hastanesinde bulamazsun, Almanyadan hususî gelmiş!»

Avni hâlâ tereddüt eder gibi idi, fakat öteki durmadan doktorların viedansızlığını, bunlar arasında operatör İrfanın nasıl bir inel olduğunu, «Allah doktorları günahkar kullarını cezalandırmış yollamus, ama günahsız kullarını da yüz istü komamus!» diyerek anlattı «Tatlı canına acıman yok mu senin?» diye boyuna tekrarladı. Ertesi gün «sini gücünlü bırakır onunla birlikte bu helâl süt emmis» adama gittinde de razi oldu. Gündüzük uykusuna rağmen hâlâ yol yorgunluğunu atamamış ve bu heyecanlı konuşmadan büsbütün harap düşmüş olan hasta, «Hayırlı neye o olsun,» diyerek yatağına uzandı, sabaha kadar inleyip olayarak, hâfâ bazan birdenbire gelen keskin senelerin tesiriyle bağırrıp yerinden fırıyarak döndü durdu.

Kusluk vaktine doğru beraberce yola düzülüp operatör İrfanın yazhanesine gittiler. Bu doktorun resmi işi olmadığı için öğleden önceleri de yerinde bulunuyordu. Değirmi sakallı hayır sahibi: Yanında kac paran var? Malum ya, yorganına göre nayaçm uza demisler. Paramız belli, oluncu tedaviyi, Hâcda ona göre tuteriz, işin fantazivesine kaemayız.

Avni Akbulut bir taraftan hastalığın ve tedavinin fantazyesi nasıl oluyor acaba diye düşünürken, bir taraftan da cebindeki paranın hesabını yaptı. Öyle göründüğü kadar da zıgurt değildi. Nüfus memurluğunu bırakıktan sonra elindeki bir bağ, bir de elma bahesi ile gül gibi geçiriyor, ikisi de evli olan büyük çocukların yardım ile küçük oğlu Süleymani ve bir faneçik kızı Ferideyi orta okula gönderiyordu. Hastalığı için Niğde ve Kayseride ettiği masraflarına topu yüz lirayı bulmazdı. Ama şimdi İstanbul'a bu derdi kökünden alırmak için gelirken ihtiyatlı davranışları, yol parasından ayrı ecbine altri yüz liracık koymustu. Yanındakine: «Yüzelli liranı var. Yol parası ile otel parası da içinde!» dedi.

Öteki birdenbire olduğu yerde, sokağın ortasında durdu:

«Ciddi mi söyleyorsun?» dedi. «Bu para ile İstanbul'da yaranan pansiman bile yapmazlar. Gittigimiz doktor ne kadar da gözü tok olsa gene masarifini alacak, coluğu eocuğu bu yüzden ekmekeyip, keseden veremez ya? O röntgen makinesi adamın içini disimi göstermek için ne kadar elektrik yakıyor billyor musun? Ustalık film de bulunmuyor. Ben rahmetli kardeşim için ne kadar aradım. Karaborsadan ates pahasına alacakım. Vazgecelim bu isten de sen yol paramı yimeden Niğdeye dön.

İşin sakaya gelmeyeceğini anlıyan Avni:

«Yok canım,» dedi, «etnik hemserilerden bes on kurus daha buluruz. Su deritten bir kurtulalım da.»

— DEVAMI VAR —

Haftanın hicvi

Softalık diriliyor

Siz mübarek ve ilâhi kuranınızın her hafta ticaret metaî haline getirildiğini görürsusar, seydedeler, hatta bu ticaret muamelesine sahne olan dergiyi alkışlarınız! O, komikler komici ve palyaçolar palyaçosu şâh bir ekmeğin parası uğuruna sizin, üzerinde tîrîr göründüğünüz ezân-i Muhammediyi satıyor! Sizi nereden, ne ile, nasıl avlıyacağımı menfaatin o sinsi içgüdüsüyle sezmiş, iğnesini can alacak noktanıza saplıyor! Böylece en zayıf tarafınızdan yalkalyarak sizleri midesine, hizmet çilen yaşaklar haline getiriyor!

Ezanlar, kelime-i şehâdetler, dînî bayramlar, tesbih ve kandil, peygamber ve dört hâlije bu matbuat Zati Sungurunun maharet vasitalatı, geçim aletleridir.. Biliyor ki bu memlekette irtica ve taassup; softalık ve gerilik çörüklermiş olarak bodrumlarda, izbelerde can çekmektedir! Biliyor ki, can çekisen mahlüka bir damla su, bir zere ilaç sonsuz bir kudretin bahsedeciği hayatı kadar büyük görünür. Canavarın mînnetini kazanarak ekmek ve şöhret yolunu garanti ederken Şark Bobstili mesereliten sarhostur! Gürümüzün Kabaklı Mustafası olmak isteyen bu sosyal kariyatür siz dündarları, burnunuza geçirdiği bir halkdan çekip götürmektedir!

Bodrumların, izbelerin karayılanı daha simdiden kimildiyor. Kimi «tarikatler serbest bırakılsın», kimi «dîntarlıkta Amerika örnek alınan diye bağırırken kimî de cami üstünde cami yapmakta ön ayak oluyor.. İşte, mistik ağanın sahtekârlığı, hepsi bulaşmıştır.. Böylece inkilâp kâtilinin memleketinde onun yıkığı softalık bütün elleşin işbirliği ile mezardan çıkarılmaktadır! Sokaklardaki sariksiz başlar, müzelerdeki başsız sarıklara doğru iştikala atılıyor.. Tencere yuvarlanmakta, kâğına doğru koşmaktadır. İnkilâp ruhu dâhisiz kalınca tüccar partilerinin, müteahhit gruplarının ve softa bozuntularının hücumuna uğradı. Böylece ortaya yeni vaitlerle çıkanlar, Ataturke başkalarından daha çok bağlı oldukları yaygarasını koparanlar Anadolu çocuklarına değil bez on küçük burjuvaya dayanarak, din yaygaraları koparak inkilâbı terk ediyorlar. Asırların ihmali ettiği halk bir kere daha aldatılmaktadır!.

Doğan RUŞENAY

UZUN HAVA

Pek raktır bizim köyün yolları
Başka türlü tüketmez
Asıl yiğitim Ahmedin türküsünü;
Manavgat yolları sade mermerden
Ahmet yedi gün yattı,
Otuz gün de yatılabilir kimse
görmeden..

Uzat yiğitim uzat
Yollar kadar uzun olsun ahlarin,
Uc uca ekleriz de yol yaparız
Üstünden gelir geçeriz bir gün.

Adil TALIP

Demokrat Parti programında göze ilisen bir ilim hatası

Sırf bir ilim kamusu olarak ve her türlü siyasi endişelerden uzak kalarak D. P. programında gözümüze ilisen sah eser bir ilim hatası üzerinde durmayı zarrı görüyoruz. İslenen bu ilmî hatanın açıklanmasını millî irfanımız bakımından faydalı görüyoruyoruz. Mezkûr hata, D. P. Programının altıncı maddesinde işlenmiştir. Şöyle ki:

«Madde 6 — İctimai iş bölümünün tabii neticesi olarak çiftçilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memurluk gibi yurdasların teşkil ettikleri iş ve çalışma zümrelerinin karşılıklı münasebet menfaatlerinin umumî menfaat çerçevesi içinde, ictimai adalet ve insanî tesanüt prensiplerine uygun olarak ahenkleştirilmesi lüzumuna ve imkânına inanıyoruz».

Yukarıda aynen çıkarılmış bulunan mezkûr altıncı maddeye göre: Demokrat Parti aşağıdaki su üç hususa inanmaktadır:

a) Çiftçilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memurluk gibi iş ve çalışma zümreleri ictimai iş bölümünün tabii neticesidir.

b) Bu muhtelif iş ve çalışma zümrelerinin karşılıklı münasebet ve menfaatleri vardır.

c) Bu karşılıklı münasebetler ve menfaatları ictimai adalet ve insanî tesanüt prensilerine göre ahenkleştirilebilir.

Bu üç hükmü klâsik ictimaiyat ve klâsik iktisat ilmine tamamile aykırıdır. Yani gerek Adam Smith ve gerek Karl Marks gibi büyük iktisatçılar bu esasları tamamile reddetmişlerdir. Bu kanaat ancak vüger ekonomistler tarafından terviç edile gelmiştir. Maamâfi bir noktai nazarr devîp bu hususları hos karşılaşarak hile ortada bir de gerek vüger ekonomistlerin ve gerek klâsik ekonomistlerin dahi kabul edemeyeceği «çiftçilik, işçilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memuruk» gibi iş ve çalışma zümreleri, ictimai iş bölümünün tabii neticesi olduğunu hevan eden bir ilim hatası mevcuttur. Zira gerek Vüger ekonomistler ve gerek klâsik ekonomistlere göre iş bölümü ikize ayrırlı:

1 — İctimai iş bölümü,

2 — Meslekî iş bölümü.

İctimai iş bölümü, işin organize olusunda ve mahsülü paylaşmak mevzuunda baş gösterir. İctimai iş bölümünün tarifi muhtelif iktisatçılara göre değişmekle beraber, umumiyetle ictimai istihsal processüsünde insanların muhtelif durumlarda oluşunu ifade eder. Buna göre insanlar muhtelif kategorilerde toplanırlar ki, buna da sınıf denir. Bu grupların miktarı iktisatçılara göre değişmekle beraber ki profesör Kesler'e göre bu gruplar se-

kizdir - umumiyetle üç katagoride toplanır.

1 — Kapitalistler veya bizim iş kanununa göre iş verenler, Prof. Kesler'e göre müteşebbisler;

2 — Emekçiler, bizim iş kanununa göre iş alanlar, Prof. Kesler'e göre işçiler;

3 — Küçük burjuvalar, bizim iş kanununa göre esnâflar.

Bir de ictimai istihsalde, doğrudan doğruya hiç bir sınıfla ilgisi bulunmayan fonksiyoneler vardır. Bunlar umumiyetle hâkim sınıfın adamlarıdır. Memurlar, ordu mensubini ve kilise elemanları. Bunlar bir sınıf olarak ortaya çıkmazlar. Sınıf mücadelede umumiyetle Apolitik kalırlar, yani bu suretle kuvvetli tarafın galibesini temin ederler. Daima sınıf olarak hâkim zümrenin menfaatlerini korurlar.

Demek ki ictimai iş bölümü, insanları istihsal varlıklarını karşısında bulundukları duruma göre bir tasnife tâbi tutar. Yukarıda tasnife göre kapitalistler istihsal vasıtalarına sahip gündelik ve parça üzerinden insan çalıştırıp mahsule tesahüp eden insan katagorisidir. Emekçiler ise; iş gücünü ister gündelikçi, ister götürücü olarak başka bir sahîm yani kapitalistin emrine kiralayan insan katagorisidir (1). Bir insanın emekci olabilmesi için iki şartın birden tahakkuk etmesi lazımdır:

1 — İş gücünü yaşamak için kiralama ya mecbur insanların bulunması.

2 — İş gücünü kira ile alacak bir insan katagorisinin mevcut olması.

Dikkat edilirse orta çağda bir insanın iş gücü gündelik veya götürücü sisteme kiralananlığı için - zira serf sistemi hâkimdi - orta çağda modern manada emekci mevcut değildi.

Kapitalist cemiyette bir üçüncü katagoriden vanı istihsal vasıtalarına sahib ve bu vasıtaları eçir kullanmadan çalışan bir zümreden daha bahsetmek mümkün kündür.

Bu da kapitalist cemiyette miktarca mahdut ve gün geçtikçe azalmaktadır. Demek oluyor ki, sınıflar ictimai iş bölümünün tabii neticesidir. Meslekler değil! ictimai iş bölümü sınıf meflumu için dedir. İctimai iş bölümü muhtelif çalışma zümrelerini değil sınıfları doğrurur.

Bir ülkede ictimai iş bölümü vardır demek orada muhtelif sınıflar mevcuttur demektir. Bu keyfiyet hukuk bakımından istihsal vasıtaları karşısındaki mülkiyet sistemini tayin eder. O halde bir ülkede ictimai iş bölümü vardır demek hukuk

(1) Emekçi, proletер tabiri: Kadım Romada alınma olup insan dölli yetistirmekten başka hiç bir halka malik olmayan esirlere verilirdi.

Dostlarla, düşmanlarla dolu Koca dünya!..

Şehirler, Üniversiteleri, kütüphaneleri yakılmış büyük şehirler

Gece yarılarına kadar Yangınlar seyrediyorum Resimlerin karşısında

Yığın yığın insanlar.. Kimisi yüzüköyun kapanmış toprağa, Ağhyorlar nur topu çocuklar

Çırılçıplak yaşılanmış hudut taşlarına. Dünya,

Dostlarla düşmanların güzel dünyası!

Sıcak yatağından kaldırın

Sağlarından sokak ortasına asmışlar

Bu delikanlıyı bir gece yarısı.

Bir tarafta

Kucak kucak çiçek, kucak kucak bahar,

Bir tarafta

Kilometreler boyunca kas katı kesilmiş ölüm

Sen benim Anadolu kızım, Güven gözlüm!

Boyu iki kâğız değildir dünyanın

Ve benim şu ufacık yüreğimi

Senden önce zaptetmiştir

Acısı felâketi, büyülüğu, sevgisi

İnsanların

Fethi GİRAY

İlmi bakımından o ülkede ferdi mülkiyet sistemi mevcuttur demektir.

Şu halde; ictimai iş bölümü, sınıf, ferdi mülkiyet aynı hâdisenin biri ictimaiyat, diğeri iktisat ve diğeri ise hukuk bakımından incelenmesi demektir. Yoksa Demokrat Partinin ileriye sürügü gibi ictimai iş bölümünün neticesi, muhtelif çalışma ve iş zümreleri değildir. İş zümrelerini yani kunduracılığı, elbiseçiliği, bakkallığı, mühendisliği, doktorluğu, avukatlığı... İl. doğuran meslekî iş bölümündür.

Zira: ictimai iş bölümü sınıfları, meslekî iş bölümü iş zümrelerini doğurur. İctimai iş bölümü, tarihin bir devresinde doğmuş ve tarihin bir devresinde ortadan kalkacaktır. Fakat meslekî iş bölümü ebedîdir. Bu basit hâlikati maalesef D. P. görmemezlikten geliyor. Nitekim Ziya Gökalp prensiplerinden mülhem olan bazı yazarların Türkiye'de ictimai iş bölümünün mevcut olduğunu, fakat sınıfların mevcut olmadığını, ancak mesleklerin var olduğunu ileri sürerek bu hataya düşmeleri gelişî güzel değildir.

Eczümle Weimar anayasasının ve Japon anayasasının fikri istinatgâhi bu tez olmustur. Yani ictimai siyasetle sınıflar arasındaki ziddîveti tasfiyeder. Bizzat Kesler ve Fındikoğlu'da ictimai sivaset doktrini ile de bu tezin propagandasını yapmaktadır. Bu hususları ilerde Pr. Kesler'in yanıldığı noktaları incelerken tarihi ettireceğiz.

Behçet ATILGAN

SENDİKACILIK

SUPHİ NURİ İLERİ

Sendikalar işçilerin meslek ihtiyaçlarını saglamaya yarar. Sendikalar iş sahne, gün, genelit, iş anlaşma ve kontratları, sigorta meseleleri gibi sauece mesleğe ait olan işlerde uglaçan kurumlardır. Kanunlar sendikalara حق bir yerde tucarlık ve politikalı hak vermez. Sendika üyelerine kar getiren bir şükretediler. Karasaktır. Fakat, mesela bazı tarihim sendikalarına sauece üyelerine sadık iken suni gubre yapmak izni verilmiştir.

Fransada mankemeler kanunlardan da ha ieri giderek sendikalara tucarlık, hatta politikalı haklarını tanımak istiyorlar.

Aynı endüstri veya sanat konusundan veya aynı meslekten olsun kaç işçi birleşerek sendika kurabilmek, sendikalar ise iş, ulus ve uluslararası olmak üzere birleşip federasyonlar, konfederasyonlar, enternasyonaller vucuda getirebiliyorlar.

Sendikacılık bugün bütün dünyada pek önemli rol oynayor ve günde kuvvetlenip yayılıyor. Sendika içinde politikalı yaşılmayacağını gormustuk, rıkat, sendika içinde her işçi hürdür, istedig; partije girer ve arzu ettiği gibi oy verir. Yani bir işçi meslek ihtiyaçları için sendikaya, politik ülkesi için de bir sosyalist partiye aynı zamanda girebileceği gibi, çalışmak için bir istihsal koperatifine ve ihtiyaçlarını gidermek için de bir istihsal koperatifine ortak olabilir.

Her ne kadar sendikalara politikalı yasak edilmiş ise de tatbikata her gün ve her yerde bunun aksini görüyoruz. Yani politik hayatı sendika federasyonlarının ve konfederasyonlarının rolü pek kuvvetlidir ve kanunlara rağmen gittikçe çoğalıyor.

İşçi sendikaları ekonomide sosyalistliği ister ve istihsal vasıtalarının kamuüstürlmesi için uğraşır. İşçi sendikalarının amacı ergeç sınıf savasını, mevcut rejimi devirip iş başına geçmeği emrediyor.

Bunun antitezi olarak, kanunlar patronlara da kendilerini işçilerin taşkınlıklarına ve grevlerine karşı korumak için sendika kurmak hakkını veriyor. Patron sendikaları her yerde muhafazakâr, mürteci, kiliseye sermayeye hükümete bağlı olurlar ve bütün ellerindeki kuvvetten faydalananak işçileri ezmek, susturmak isterler. Bunların başlica silâhına (look-out) derler.

İşçiler grev yaptıkları, yani çalışmamışları vakit işin durmaması için patronlar sendikalara bağlı olmayan işçiler bulup onları kullanmak isterler. Bu gibileri şuurlu işçilere karşı kullanırlar.

Her iki çeşit işçi arasında kanlı kavgalar bile olduğu görülmüştür. Asıl işçiler bu işçilere (sarı) derler. Eazen de sarılar patronlar tarafından teşkilatlandırılarak açıktan işçi sendikalarile rakipliçe çıkartılır, bunlar patron taraftarı sendikalar kuvarlar. Fakat çok defa patronları insafsızlıklarına karşı bunlar da asıl işçilerle birleşirler.

SENDİKALARIN SANKSIYONLARI

Sendikaların Sanksiyonları:

1 — Grev: işçinin bazı şartları kabul ettirmesi için işlemekten vazgeçmesi. 1935 den önce grev ilân edilince işçi patronun fabrikasını bırakıp evine dönerdi.

1935 de Fransız hükümetindeki burjuva partiler zayıflayınca ve sendikalar yüz bulunca, grevciler fabrikalardan çıkmayıp şartları kabul edilinceye kadar işgallî grev yapmışlardır.

2 — Genel grev: her memlekette hükümetlerin en korukulları şeyir, buna (kara gün) derler.

Genel grevde her iş ve her meslekteki işçiler birden işlerini bırakırlar, hayat, müzakale, işe durur. Hukukta ve politikada bir fabrika işçisinin patronuna kizip grev ilân etmesi müdafaa ediliyorsa da, patron ile iyi geçen işçilerin de emre uyararak işlerini bırakmaları birinci derecede ihtilâci bir hareket sayılır. Hükümetler hemen ordularını yürüterek hiç olmazsa kamusal hizmetlerin durmaması için çalışırlar. Çünkü birden demiryolu, tramvay, elektrik, gaz ve firınlar durursa hayat durur, bu adeta ihtilâl sayılabilir.

3 — Sabotaj: işçinin kullandığı makineyi istiyerek bozması veya hatalı olunan malı bozuk çıkartmasıdır. Bu, makineyi hor kullanmak, yağlamamaktan, fabrikayı berhava etmeye kadar gidebilir.

4 — Gizli grev: bir türlü sabotaj sayılabılır, işçinin bir saatte yapabileceği işi mesela beş saatte yapması, yani randman vermemesidir.

5 — Boykot: elbirliği ile sendika üyesinin bir fabrikatorün malını almaması, bir şirketin otobüsüne binmemesi veya onun işini kabul etmemesidir. Mesclâ elektrikçiler sendikası bir fabrikaların elektrik tamiri için işçi yollamayı patronu zor duruma sokması, boykotun bir çeşididir.

Bütün bunların tesirli olması için bütün işçinin sendikada veya onun tesiri altında olması ve sıkı bir sendikacılık şur ve disiplininin doğması lazımdır.

6 — Look-out: işçiye karşı patronun silahıdır, işçiler zengin olmadıklarından çok zaman işsiz kalırlar, bundan faydalanan patronlar işlerin durmasından doğacak zararı göze alarak fabrikalarını kapatırlar, işçi de dayanamazsa patronun şartlarını ve isteklerini kabule mecbur olur. Buna (look-out) denir.

Fransa'da Sendikacılık:

Fransız ihtilâlini yapan burjuva sınıfı kazandığı özel hürriyetten faydalananak yine doğmakta olan işçi sınıfının kapitalist kanunlarla sıkıştırıyordu.

1789 da hakkını alamayan işçi sınıfı 1848 de ihtilâle mecbur olarak böylece ancak 1884 de sendika kanunu kavuşabildi. İşçi için yapılan 1884 Fransız sendika kanunu çiftçilere ve hatta patronlara da

teşmil edildiği gibi sonradan Fransız burjuva hükümetinin zayıflığından faydalananak meşrular ve hatta polisler de kanunsuzca aralarında sendika kurup meslek haklarını müdafaya başlamışlardır.

Kuruluş: esas aynı il'e (vilâyet) ve aynı mesleğe bağlı işçiler sendika kurarlar. Bu: a - il birliğine ve, b - ulusal birliğe bağlıdır.

C. G. T. yi idare eden (ulusal konfederal komite) ye ulusal ve il birlikleri temsilci gönderirler, bu komite yılda mutlaka iki defa toplanır ve iki yılda bir ise kongre kurular.

Bütün bu sendika ve birliklerin büyük bir muhtarıyeti vardır, mesclâ aynı sanattaki işçilere grev yukarıdan emredilmez, ancak bunu ulusal federasyon teklif eder. Tabii genel grev için bütün kurumun karar vermesi gereklidir.

Kanun yasagını dinlemediğinden C. G. T. yi çok defa hükümet ve mankemeler kapatmak isteyen ise de işçi sınıftının günden güne çoğalan kuvvetine karşı kesin ve zora karartır alınamadı.

1939 savaşı ve 1940 işgalinden sonra Viyana'da kurulan mütarere rejimi komünistlik şüphesi atınca bulunan Fransız sendikacılığı kaldırılarak hürriyetsiz bir sendikacılık kurmak istedî ise de C. G. T. gizli olarak işine devam etti ve Fransa'nın kuruluşunu hazırladı. C. G. T. 1944 sonlarında ise, Almanyada bulunan 2.500.000 Fransız işçi ve esrimin eksikliğine rağmen, eski kuvvetini buldu ve bu gün bile beş milyona yakın üyesi var.

Ulkü ve mezhep: a - gündelikçilerin maddi ve manevi, ekonomik ve meslek meraatlerini temin etmek, b - burjuva politik, sosyal, felsefe ve din kayitleri dışında toplanıp gündelikçiliği, sömürülmemesi, sınıfları kaldırmak.

Bu iki maddede: a - tekâmul istiyen, günlük, bir gaye var: işçinin hayat şartlarını hemen iyileştirmek, gündelikleri artırmak, iş saatlarını azaltmak, sağlığı, kadınları ve çocukların korumak, işçiyi patron karşısında yalnız bırakmamak (kolektif iş kontratları) ve işçiye işletme ile fabrikaları kendi kendilerine idare etmeye alıştırmak, b - ihtilâci bir amaç var: patronluk ve gündelikçiliğin kaldırılması, istihâl vasıtalarının özel mülkiyetinin kaldırılıp yerine kamu mülkiyetinin geçmesi, yani sosyalistliğin zaferi.

İngiltere'de:

İngiliz sendikalarına (trade-union) denir. Bunlar ilk zamanlarda patronlara taraftar olup sosyalistlige set çekiyordular. Trade-union'ların tarihi, onların sosyalistler tarafından kazanılması tarihidir. 1890 da markscılar (New-unionist) tarafından trade-union'lar az kalsın tamamıyla elde ediliyorlardı. 1900 de (Labour Party) name altında (Independant Labour Party),

RÄVÄMLÄR-GERÇEKLÉR

1943 yılında Türkiyede 5 kişiden fazla işçi çalıştırılan iş yerlerindeki işçi ve müstahdem sayıısı:

İş yeri:	3205
İşçi:	275038
Müstahdem:	26193
Bu işçi ve müstahdemlerin yaş ve cinsiyete göre ayrılist:	
12 - 16 yaşında kız	8909
12 - 16 yaşında erkek	10376
17 - 18 yaşında genç kız	13021
17 - 18 yaşında genç erkek	19665
19 yaşından yukarı kadın	56937
19 yaşından yukarı erkek	16675
	İşçi Müstahdem
Kız ve erkek 12-16 yaş	19185
Kız ve erkek 17-18 yaş	32686
Kadın 19 dan yukarı	56937 2524
Ekek 19 dan yukarı	166275 23669

Müstahdemler sayısı yasa göre değil, sadece cinsiyete göre gösterilmiştir.

1943 yılında üç vilâyetin işçi durumu:

Kız ve erkek çocuk	Kadın	Ekek
İstanbul	11745	16175
İzmir	9335	23057
Zonguldak	6118	87

1943 yılı işçi ve müstahdem sayısı bakımından ön planda gelen vilâyetler:

	İşçi	Müstahdem
İstanbul	59733	8344
İzmir	51992	2808
Zonguldak	34085	1933
Eskişehir	10585	1159
Bursa	9110	541
Malatya	8127	552
Ankara	7863	1663
Elâzığ	7484	510
Seyhan	6684	1007
Samsun	6423	500

*

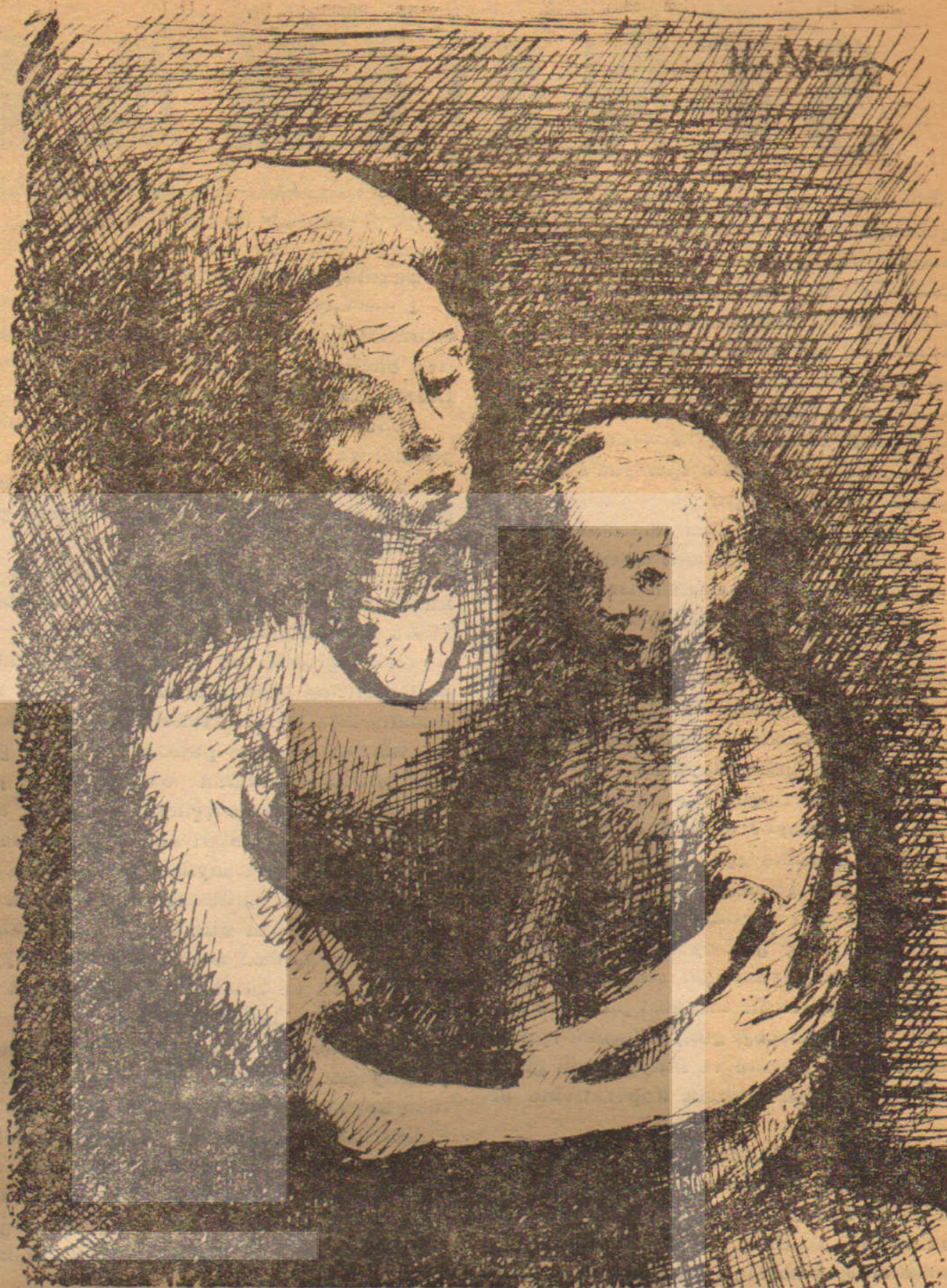
Sosyal demokrat federasyonu ve Fabyenlerin teşvik ettiği bir çok trade-union birliği, seçimlere karşı ve hattâ başa gecebildi: (Mac Donald kabinesi). Bu parti git gide sosyalistleşiyor.

Sovyetler Birliğinde:

Her yerde sendikacılığın patronlarına karşı işişi korumak için kurulduğunu biliyoruz. Sendikacılığın politik amacı ise sosyalistliği kurmak, gündelikciliği yanı sömürülmemeyi kaldırılmaktır. Zaten Sovyetlerde 1917 den sonra işçi ve köylüler bunu yapabildiklerinden, Avrupa anlamında sendikaları olamazdı, çünkü ülkeye varılmıştı. (1) Sovyet sendikalarında Lenin'in ölümüne kadar büyük bir hürriyet vardı, ondan sonra yeni türeyen burjua (nepman) adında zenginice bir köylü (kulak) ve tüccar sınıfı görüldü. Bunların Bolşevik partisini elleme geçirmemeleri için iki yol vardı: a - Trotski'nni: memlekette sürekli bir seçim ve propaganda savaşı yapmak, b - Stalin'nni: gelmekte olan cihan savaşını ve halkın devamlı ihtilâl ve mücadeleden yorulduğunu göz önünde tutarak, seçimleri yukarıdan aşağı yaparak burjua ve diğer istenmeyen ideoloji sahiplerini partiye sokmamak.

Stalin'ın grubu kazandıktan Sovyet sendikaları birer sosyal kurum haline girerler.

(1) Mecmuamızın 6ncı sayısında Sovyet sendikacılığının sosyal ödevlerini incelediştik.

Haşmet Akal — Çocuklu kadın

KEZİBAN

O, örgülü saçlı bir Türkmen kızıdır. Onun Işığı çira, yatağı çuldu ve tahta sofrasında arpa unundan bazlama, keçi sütünden ayran bulunurdu.

Yeşil zeytin rengi gözleri ve Nar çiçeği gibi yüzü ile bu yayla kızının adını kimi Ayşe kimi Keziban belli eder. Yüzünü görme mis şehir delikanlıları onu gül bahçesinde bir gonce, bülbul sesinde bir beste sandılar. Çepgenini mor, fistanını al görürler. Ayışığında doğdu, kuş südüle büyütüldü ve her gece kuş tüyü yatakarda uyurdu.. Saırular onu için böyle yazdırılar.

Ben bilirim ki, anası onu tarla çapalarken doğurdu, kecisile bir arada büyütü ve hep kuru toprak üstünde uyuttu. Onun ne mor çepkeni vardı ne de Al renkli fistanı.. On dördünde gelin oldu çeyizsiz, on beside doğurdu. On yedisinde doğurdu, bölece hep yıl asrı doğurdu. Nemi öğrendi. Türkü yerine. Takacak gülü, bülülü dinlemeye vakti yoktu.. Şehir delikanlığının yosması, şairin Kezibani yani şu benim bildiğim örgülü saçlı Türkmen kızı çocuk doğurdu, dağdan odun taşıdı, hamur yığırıp

Bazlama pişirdi, koyun güttü, tarla sürdü, az güldü, az ağladı, düşünmeden bakı yıldızlara, erkeğini ve toprağı sevdi beş yaşında çalıştı. Otuzunda.. altmışında çalıştı. Oğulları şehit düşü, kızları gelin oldu, yine çalıştı. Onun dünyası bir nokta kadar küçüktü.

Onun adını kimi Ayşe kimi Keziban belli eder ama, o, bu dünyadan, bir noktayı bile belliyeinden geçti gitti.. Adiloğlu

SÖYLEYİN

İsitsiz kalbimi sözleriniz söyleyin
Sulh şarkılarının okunduğunu
Hürriyet güneşinin doğduğunu
İnsanların hürriyet ışıklarında
yılkındığım

Sapan yerine traktör
Mavna yerine mottör
İşlediğini söyleyin
Ve Yep yeni bir atmosferde

yaşanlığı
Lügatlerden zengin fakir kelimelerinin
atıldığı

Böyle bir dünyada
Yaşamanın tathligını söyleyin
A. Zaim OĞLU..

İşçi Gençlik Okulları

Bu ikinci genel savaşın Sovyetler Birliği'ne yaptığı muazzam tahrif'tan sonra yüz binlerce genç için orta öğretimlerine devam etmek pek güçlesti, hattâ imkânsız oldu. Savaşa giden babaları ve ağabeyleri yerine gençler fabrikalara gitmişlerdi. Bu gençlerin yorulmak bilmek gayretleri ile de ki, Sovyet ordusu işliyebildi. Genç erkek ve kızlar en güç ve teknik meslekleri çabucak öğrenip eskiden elde edilen verim derecesini kat kat geçmişlerdir.

Bu hâdise de kuvvetli bir maneviyat, büyük bir yurtseverlik ve aydın bir şuradan başka, sulte mektep ve kültürce bu gençlerin iyi hazırlanmış oldukları büyük bir rol oynamıştır.

Fakat gençlik istihsale iştirâk edince, çalışmasıyla memleketin müdafasına yardım edince, normal olarak tahtasını devam ettiremezdi. Gençlerin fabrikalarda işlerini bırakmayıp orta öğretimlerini ikmal edebilmeleri için hususî okullar kuruldu ve böylece iş ve tahtsil ayarlandı. Bu yeni okulların programları liselerinkinin aynı olmakla beraber ekseriyle haftada üç derslik üç ders günü şeklinde işlemektedirler. Öğretmeler okurların hayat ve çalışma hususiyetlerine göre ders vermekte ve ders sırası da bu şartlara göre ayarlanmaktadır.

Sınıf teşekkülü tarzına büyük bir önem verildiği gibi her okura da okuldan çok daha verimle çalışmak imkânı verilmektedir. Böylece bir genç savaş yüzünden bu veya su dersten geri kaldığı sınıfını terketmeden kendini toparlayabiliyor.

Bu işçi gençlik okulları çabucak gelişmiştir, böylece okumak arzusu kimsede imkânsızlıklarla karşılaşmamıştır. Fabrika ve işletmelerin idaresi okullara bütün imkânlarıyla yardım etmektedirler.

Savaş müddetince okullarını bırakmak zorunda kalan yüz binlerce genç bu teşkilat sayesinde eğitimlerini, çalışma ve mesleği aynı zamanda devam ettirerek, ikmal edebilmişlerdir.

Köyde Eğitim

İhtilâlden önceki Rusyada köylerde çok az kültür müessesesi ve okul vardı. Olan okullar ise gerek maddî bakımından, gerek öğretim ve hattâ program bakımından şehirdekilerden kat kat kötü idiler. Orta öğretim, kütüphane, klüp ve tiyatro canlı devri köylerine girmemişti bile.

Sovyetler devrinde ise, insaniyetin tarih boyunca elde ettiği kültür hazırları, kitlelere sunuldu, cahil köylülerin gözleri açıldı.

Bu gelişme hele beş yıllık planlar devrine çok hızlandı. Bu ilerlemeyi belirtmek için birkaç sayı verelim: 1928 - 29 da köy eğitimi bir hayli geliştiği halde yine şehirlere nazaran çok geride idi. 1000

vatandaş üzerinde şehirlerdeki 127 talebe-ye karşı köylerde 72 okur bulunuyordu. 1938 - 39 da bu sayılar şehirde 168 ve köylerde 193'e çıkmıştı. Bu istatistikleri tefsir edebilmek için köylerde 1000 in-şan üzerinde çocuk sayısının fazla olduğu göz önünde tutulmalı.

Her cumhuriyet için aynı sayıları ayrı ayrı tetkik edersek car hükümetinin sun'u olarak hele Türk cumhuriyetlerinde, ce-haleti nasıl devam ettirdiği açıkça görülür.

1.000 vatandaşdan okula gidenlerin sayısı

Cumhuriyetin ismi	Şehirlerde 1928	Köylerde 1928	Şehirlerde 1938	Köylerde 1938
----------------------	--------------------	------------------	--------------------	------------------

1 — Rusya F.S.S.C.	131	170	74	195
2 — Ukrayna S.S.C.	114	158	82	186
3 — Beyaz Rus S.S.C.	162	175	89	198
4 — Azerbay. S.S.C.	126	172	65	209
5 — Gurbis. B.S.C.	161	165	96	208
6 — Ermenistan S.S.C.	145	213	87	246
7 — Özbekistan S.S.C.	89	161	24	181
8 — Tacikistan S.S.C.	40	129	16	178
9 — Kazakistan S.S.C.	155	175	40	181
10 — Kırgızistan S.S.C.	102	191	40	207

Göründüğü gibi en çabuk gelişen köy eğitimi Türk cumhuriyetlerinin olmuştu.

Köylerde orta öğretimin gelişmesine gelince, 1928 de 1000 vatandaştan şehirlerde 44 ü ve köylerde 4 ü liselere giderken, 1938 de şehirlerde 73 e karşı köylerde 53 lise okuru bulunuyordu.

Bu neticeye varmak için binlerce okul yapılmış, yüz binlerce öğretmen köyere yollandı.

Ayrıca çeşitli dillerde milyonlarca okul kitapları hazırlamak gerekti. Az ve dağınık nüfusu yerlerde yatalık okullar ve okurların nakliyesi sağlandı.

Sade 1933 den 1938 e kadar 16.636 köy okulu inşa edildi. Öğretmeler ayrıca (kütüphane, köy okuma odaları, hususî kurslar vesaire) yibi kültür işlerini de üzerlerine almışlardır.

1939 - 1940 da S.S.C.B. köylerinde 163.700 okul ve 22.257.900 okur vardı, bunların 14.082.000 u orta ve liselerde okumakta idi.

Büyükler için okullar ve okumak bilmeyenlerin tasfiyesi de köylerde kökünden sağlandı. Ayrıca traktör, ve ziraat makineleri kullanma, tarım, hayvancılık ve bunların uzmanlıkları gibi köylüler ilgilendiren öğretime de önem verildi.

Savaş devaminde köylerde büyüklerin yerine çalışan gençlere işlerihe göre dersler verilmiştir. Bu öğretim haftada 4 veya 5 kez faaliyette bulunan okullar tarafından sağlanmıştır. Ayrıca da kütüphane, okuma ve kültür odaları ile de köy kitlelerinin devamlıca gelişmesi için çalışmaktadır.

Çeviren:
Helvacıoğlu

Dünyadan haber:

BİR MUKAVEMET KAHRAMANI

Cizmeler altındaki Fransızın, mukavemet Fransasının adızsız kahramanları birer birer cemî yet içindeki yerlerine dönüp yerleşiyorlar: Aragon, Eluard, Picasso, Cassou, muhtesem yaldız akademi kültürlerinde değil, halkın arasında ve halkın elleri üzerinde şerefli sanat faaliyetleri İlbas başadır. «Millî Yazarlar Komitesi»nin reisi bulunan Cassou, ikinci reis Vildrac ve genel sekreter Aragon gibi namusu münevverlerden yardım gördüğü için ne kadar hazır duysa azdır.

Greco ve Cervantes üzerine yeni bir dünyayı anlayışının parlak ışıklarını serpen Cassou; sayfalarında Schubert'in nefis melodileri bir nabız gibi carpan meshur Vlyane Armoniler romanında, sonra, Paris Katliamları, Alay ve Dünyanın Merkezi romanlarıyla daha realist bir planda yer almıştır. Yalnız ruhunda değil, kanında da İspanya, büyük ve beseri İspanya'ya karşı bir yakınlık bulunan sair, Muasır İspanyol Edebiyatının Panorama adlı etüdü ile, bu atesin milleti hem Fransa, hem de kültür kaynağı Fransada fiskirin bütün dünhanın sanat çevrelerine yaklaştırılmış oluyordu. Petain zindanlarına attan ve oradan Je Renoir takma adı ile millî ırzırap ve kahraman sonnetlerini söyleyen, daha sonra Toulouse'da mukavemet hareketini idare eden Cassou, România Rolland'ın büyük emekler harcadığı Europe mecmuatını yeniden ve ışkı atmosferine sadık şekilde canlandırmış; Modern Sanat Müzesindeki vazifesi başına gelerek Louvre okulundaki kültüsünden, Fransız genelliğine tekrar Ingres'i ve Delacroix'ı izaha başlamıştır.

Milleti için bazan bir yazar, bazan adızsız bir nefer olarak dövünen Cassou, Fransanın minneti, anaeceği bir evlîdi olmuştur. Kurtuluş gününden Almanlar tarafından yaralanan ve Toulouse'da bir hastaneye yatırıldığı zaman, De Gaulle'ün, Frâlisten kaçıp bu târsa sehrindeki hastahane odasına kadar gelerek, onun göğsüne istiklal Madalyasını takısı kürümsenek bir hâdise degildir.

ÖMER PERÇİN

GÜN, Jean Cassou'yu daha yakından tanıtmak istiyen okuyucular, onun Türkçe çevrilmiş olan su yazılarını okuyabilirler: Spirtilet bir değer: İspanya (İstanbul, sayı: 47); Fransız sensibilizmi (Varlık, sayı: 74); Cervantes ve biz (Yıldız, sayı: 10).

DİKKAT :

Abone, mektup, azi ve her türlü muhaberat için adresimiz sudur:

Gün-Posta kutusu 519 - İstanbul
BAYİLERİMİZDE:

10 uncu sayımıza kadar olan hesaplarımızın tedyisini ve satılmayan nüshaların iadesini bayilerimizden bilhassa rica ederiz.

«GÜN» den memnunsanız ve yaşamınızı isteyorsanız abone olunuz, muhitinize yarınız!

Müessisi :
Esat Adil Müstecaplıoğlu

İmtiyaz Sahibi ve Neşriyat Müdürü
HASAN TANRIKUT

Muhabere adresi P. K. 519 İstanbul

Abone: Seneli 800, Altı aylık 400,
Üç aylık 200 Kış.

Basıldığı yer: Stad Matbaası

Demokrasi ve Sosyalizm.
Pr. H. Lasky
İkinci bası çıktı

GÜN

Haftalık Kültür ve Aktüel Dergisi

Aganta! Burina! Burinata!
Halikarnas Balıkçısı
Roman

Haftanın kronolojisi

«Bu kronoloji günlük siyasi gazetelerin bir haftalık gayri siyasi haberlerinden ıktibas edilmiştir.»

- Ankarada bir kamyon iki kişiden birini öldürdü, diğerini yaraladı.
- Eregli Kıyılarında bir vapur karaya oturdu.
- Harbiye radyo evi inşaatında bir işçi toprak yığını altında kalarak ağır yaralandı.
- İzmirde Mehmet Şevketi kira meselesiinden şraakla yaraladı.
- Caddebostanında Mehmet Ali, Halilin kavga yüzünden jiletle yüzünü kesti.
- Bir üniversite münazorasında işçi sınıfının refahının ıktisadi şartlara bağlı olduğu anıldı.
- Pangaltıda bir kadın injeksiyon yüzünden öldü.
- Aslan köyünde kız kneurma yüzünden Mustafa, Hailli bir çok yerinden yaraladı.
- Samsun Millet Vekillerinden birinin beş bin liralık mücevheri çalındı.
- Termede bir baba genç bir kızla evlenmemesine engel olduğu için oğlunu kardeşine öldürdü.
- Samsunda bir kadın nafaka yüzünden kocasını yaraladı.
- Ankarada Elmas, kocasının metresi Muazzazın boğazını kesti ve kanını içti.
- Ticaret ve Sanayi Odaları seçimi serbest yapılmadığı için treye istirak yüzde 5'i geçmedi.
- Bir kadın çocuğu ile birlikte denize düştü. Eleninin ayağı vapurla iskele arasına sıkışarak parçalandı.
- Fındık piyasasındaki buhran müstahsili çok zor bir duruma düşündü.
- '9 toptane kasap İhtikardan, bir polis rüşveten, bir posta memuru 6810 lira zimmetten mahkemeye verildi.
- İzmirde bir motör battı ve bir tıra boguldu.
- Denizlide yüz bin döngümük bir çiftlik sahibi 300 köylü aleyhine dava açtı.

İNGİLİZ COCUKLARI SERGİSİ: Aylardan beri bütün Türkiye şehirlerinde gösterilen İngiliz kültür heyeti tarafından tertiplenen bu sergi bu sefer de Yorgat Halkevi salonlarında açılmıştır.

TARİHİ ESERLERİ: Izmitde Karaburun yakınında Millattan önceye ait tarihi eserler bulunmuştur.

İLK OKULLAR VERİMİ: Bu yıl ilk okullardan 16 bin talebenin mezun olacağı sanılmaktadır.

KONFERANS: Kadıköy Halkevinde 12 Nisan'da İngiliz kültür heyetinden Pr. Phillips tarafından «İngiltere Adalet» konulu bir konferans verilmiştir.

KONFERANS: Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Basgit tarafından 12 Nisan'da «Gençlerle konuşuyorum» mevzu bir konferans verilmiştir.

İZMİR MÜZESİ: İzmir kültür park sahanında büyük bir müze kurulacaktır. Eğitim Bakanlığı bu iş için 500 bin lira ayırmıştır.

CALISMA DERGİSİ: Çalışma Bakanlığı tarafından ayda bir yayınlanan bu derginin 4 üncü sayısı çıkmıştır. Türkçenin iş ve işçi meseleleri üzerinde yarı resmi etütleri içtiva eden bu derginin işçi meselelerini daha gerçek ve daha ileri ölçüler ve görüşlerle hal etmeye çalışacağını umuyoruz.

Fantazi:

DELIREN ADAM

Almanya'da birinci dünya harbinin mağlubiyeti, yarattığı zorluklar içinde iç mücadelesine başladığı zaman, vatandaş muharebesi almış yürümüştü. Sokaklarda barikatlar kurulmuş, geceli gündüzlu çarpışmalar devam ediyordu. Her ne pahasına olursa olsun hakimiyetini bırakmak istemeyen burjuva sınıfı, düşüğü çıkmazdan kendini kurtarmak için her çareye baş vuruyordu. Bu sırada işi gücü olan yan bir takım maceraperestlerin içinden biri türkü, Münih sehrinin bir birahanesinde bu çapulec, talancı ve hiç bir ideolojiye sahip olmayan gurûh alayını başına topladı ve bu elemanlarla, ortalığın karışmasından faydalananmak isteyen zâlim Dön - Kişot, insiyakî bir heyecanla sağa sola saldırımıya başlamıştı. Bu çıkışlı gören burjuvazi hemen bu serseri kuvvetlerden istifa etmeyi düşündü ve bu maceracı ile temas geçti. Onu var kuvvetile destekledi, emrine bankaların kasalarını açtı ve böylece, birdenbire ne oldum delisi olan Dön-Kişot getirdiği gururla kendine Peygamber unvanını taktı ve Kavgam adlı eserile yapmak istediklerini ileri sürdü.

Selefi yel degirmenlerine hücum etti. Bu durmadan akan ve engelleri yikan tarihe saldırdı. Onu teş yüze çevirip, orta çağ'a sürüklemek ve yeniden efendilerle köleleri karşı karşıya getirip, kamçı altında çalıstırmayı temine yelten di. Selefi bir tahayyülün mahsulü idi. Halbuki; kendini dev zanneden bu eüce alabildigine geniş, ölçülemeyecek kadar derin realite, deryasının ortasında boy gösterdi. İlk işi ileri yürüyüşi durdurmak ve inkilâp hareketini söndürmek, elebaşlarını kamplara sevkedebilmek için Rayış tağ yanğını çıkarıldı ve bu icadedilen vesile ile de hersey yerine getirildi. Kamplar hincâhın doldu. Öldürülenlerin sayısı belli değildi. Tarih boyunca, belli başlı Sezar, Neron, zamanlarında ve engizisyon devrinde bile, böyle zulüm ve işkence görülmemişti. Hattâ, tarihten önce yamyamlar dahi bu kadar vahseti bicerememişlerdir. Bu icraati gören Alman burjuvazisinin, sevingle gülerken ağızları kulaklarına varyordu. Artık bu en büyük yalancı peygamber, karşı duracak kimse kalmamıştı. Almanyayı can kulağı ile bir daha dinledi. Hiç ses yoktu. Hempalarını çağrıldı ve söyle dedi: «Dahilde vazifenizi yerine getirdiniz, Alman ya, ambale bir duruma sokuldu. Şimdi artık herkes «gözlerimi kaparım, vazife-

mi yaparım» diyecektir. Bundan sonra dünya miyâsında düşmanlarımızla kozmuzu paylaşacağız. Her sahada koşar adımlarla ve en hız bir tempo ile buna hazırlık, sizden istedigim budur.» Herkes vazifeleri verildikten sonra, vazifesini alan gözlerini kapayıp «Heyl Hitler» diyordu. En son olarak muavini Hes'e gözleri takıldı ve onunla konuşmak isterken, onun suratında birdenbire timarhaneyi hatırladı ve kendi kendime, yahu dedi: biz her işi yaptık. Fakat, timarhaneye kendimizi tanımadık.

Herkesi vazifesi başına sevkettiğinden sonra, doğru timarhaneye gitti. Kapılar açıldı, herkes ayağa kalktı. En büyük yalancı peygamber, ağır ağır adımlarla yürüdü. Bütün memurlar telâş içinde herkese işaret ederek, «Heyl Hitler» dedirtti yolları. Peygamber vaziyetten memnun, «butası da olgunlaşmış, memleket, hamur haline geldi, istediğiniz gibi yuğur, istediğiniz şekilde sok.» Fakat bu arada, gözleri kapının yanında oturan, sıvri sakallı, geniş alaklı, keskin bakışlı bir adama takıldı. Bu adam ayağa kalkmamıştı. Bu nü gören peygamber hayret etti ve kaslarını çatarak yumruklarını sıkarak profesör kılıklı adının üzerine doğru yürüdü. Yaklaştı ve «sen» dedi: «büyüklerini tanımaz misin?» Sıvri sakallı, geniş alaklı adam «ne büyüğü» dedi. — «Almanyanın büyüklerini.»

— Almanyanın büyükleri deyince; hangi sahadan, hangi branşdan bahsediyorsunuz. Felsefede Hegel'den mi? Edebayatta, Göte'den mi?

— Müsicide Beethoven'den mi? Ben bunların hepsini tanıyorum.

— Peygamber kaslarını bir kat daha çattı, yumruklarını daha fazla siki.

— Ya, demek bunları tanıyorsun. Peki, başka büyük tanımıyor musun?

— Hayır! tanımıyorum. — Peygamber bûbütün içerledi. Sınırleri gerildi. Perçemi dimdik oldu ve korkunç bir çehre ile söyle dedi:

— Peki, birinci dünya harbinde yere serilen Almanyayı tutup ayaklarının üstüne diken ve bütün ırkların üstün ırkı olan Alman milletini dünyanın efenisi yapmak için, üçüncü Alman imparatorluğunu daha muazzam bir şekilde kurmak üzere olan Hitleri tanımıyorsun?

Sıvri sakallı, geniş alaklı, profösör kılıklı bu deli, keskin bakan gözlerile Hitlere baktı ve ona açır bir tavırla:

— Dikkat et! Ben de böyle böyle kagirdim dedi. — M. Börklüce